

Albanian A: literature – Higher level – Paper 1
Albanais A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Albanés A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Wednesday 10 May 2017 (afternoon)
Mercredi 10 mai 2017 (après-midi)
Miércoles 10 de mayo de 2017 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Shkruaj një koment letrar mbi **një** nga dy pjesët që vijojnë:

1.

Gurët e lumit ishin si shkumë në vallen e zemëruar të ujit. Asaj nuk i pëlqente tërbimi, njollos paqen. Edhe mbiemrin e këtyre maleve e mendonte në dy mënyra. Për atë ishin Bjeshkët e Nëmuna.

5 Një emër që nuk linte asnjë shteg arratisjeje. Duhej të mësoheshe të mos ndikoheshe shumë nga emri i tyre. Ajo vetë kishte edhe dy emra, Violeta dhe Gjergj, një femër, një mashkull. Ajo ishte betuar për të mos u martuar asnjëherë, një praktikë që ekzistonte vetëm në Veriun e Shqipërisë. Kur në një familje nuk ka bij meshkuj, një prej vajzave zotohet të jetë mashkull dhe të silltet si i tillë deri sa të ketë frymë. Që nga ai moment merr të gjitha funksionet dhe rolet e një mashkulli të vërtetë.

10 Në Bjeshkët e Nëmuna, sipas një zakoni të Lekë Dukagjinit, vetëm një mashkull mund të ishte kreu i familjes. Ai mund të ishte i lirë për të shkuar kudo që dëshironte, të komandonte, të blinte tokë, të mbronte veten. Burrave u është dhënë liria dhe lavdia, përveç detyrës. Gruas vetëm bindja e vetmohimi.

15 Me ta marrë këtë vendim nuk ka kthim pas. Kështu ia imponon ligji, tradita. Burrat do ta përshëndesin si burrë dhe gratë do të shmangin shikimin e saj. Ai fillon të mbajë një ditar. Ajo nuk ka më nevojë të vrapojë, nuk duhet të shqetësohet për butësinë e flokëve të saj. Tani është burrë në kuptimin e plotë të fjalës. Burrë!

20 Dhe gjithçka është e bukur, e rregullt përpiqet t'ia mbushë mendjen vetes. Bora, netët në terr, qentë që lehin e që vrapojnë, hijet e ujërve që kalojnë dhe zbehja e peizazhit dhe shpejtësia e udhëtarëve që shkojnë e vrapojnë me hap të shpejtë. Mali të mbron por edhe të shtyp, të do por edhe të lufton. Të vë në zemër tingujt e jehonën e shekujve të lashtë. Të gjitha Bjeshkët e Nëmuna e dinë sekretin e saj, e dinë shumë mirë që Violeta është bërë Gjergji.

Violeta/Gjergji ndjen të ftohtë, brenda dhe jashtë. Është një pranverë e vonë, pothuajse e nxehtë, gati e mërzitur me inat, që arrin deri në majë të malit me gjysmë zemre.

25 Një ditë erdhi papritmas dhe ndenji nëntë orë, një diell brutal që e ekspozoi fshatin në një dritë të ashpër. Gjë e keqe ai diell. Erdhi aq pa paralajmërim, nuk ka lënë kohë për t'u fshehur, aftësinë për të fshehur dhimbjen.

Fshati e kishte vështruar atë me sy vigjilentë dhe plot pyetje për shumë vite.

30 Të gjithë e kishin parë se si vishej kur ishte e vogël dhe çfarë rrobash kishte veshur ditën e lamtumirës përfundimtare. Pa komente, kurrë. Ajo mbante përbrenda të gjitha ndjenjat dhe e pyeste veten se çfarë do të ndodhte me të. Ajo u bë burrë për të ndihmuar prindërit e sëmurë. Do të mbyllte në vetvete të gjitha ndjenjat prej femre e do të jetonte si burrë. A do të pendohej për këtë vendim?

35 Nuk donte të mendonte. Ajo po bënte detyrën e saj e nuk donte të kthehej prapa. Tani të gjithë kishin respekt për të.

Mariana Dule, *Malet e Mallkuara* (2000)

2.

Dallëndyshe e burgut tim

Nga dritarja e burgut tim
hynte shiu e kullonte;
koh' e zyrtë plot trishtim,
zemra ime po vajtonte.

5 Isha i vetëm, i mjeruar;
binte shiu, imët... imët...
era frynte pa pushuar
lakuriq i shihja bimët.

10 Para kohe vjesht' e zbehtë,
si papritmas kishte zbritur,
dhe çdo gjë ishte e shkretë
në natyrën e zhuritur.

15 Dallëndyshet pranverore,
bëhen gati t'udhëtojnë
në këto vise dimërore,
është ftohtë e s'durojnë.

Disa zogj porsa të rritur,
s'kishin forcë të vazhdonin,
mbi një degë të venitur,

20 Na u ulën të pushonin.

“Shko e lirë e fluturo,
dallëndyshe, mori motër,
sa për mua mos vajto,
çaje qiellin e përlotur.”

Ksanthipi Rroco, *Dallëndyshe e burgut tim* (2003)